

Uptill, mellan de två runslingorna, är stenen prydd med ett manshuvud, på den plats, där annars ett kors brukar vara (t. ex. U 490 och 518). Teckningen är utförd med svagare linjer än runorna, och vissa detaljer äro därför något osäkra. Framför allt är huvudets avslutning nedåt, munnen och hakan, oklar. Tvärs över pannan går en linje, som åt sidorna synes avslutas i spiraler. Detta är tydligen nederkanten av den toppformiga mössa eller hjälm, som kröner huvudet. Manshuvudet är utan direkt motstycke i samtida runristningar i Uppland. Det har en viss, ehuru icke stor, likhet med de starkt stiliserade figurer, som förekomma på tre sörmländska runstenar: Sö 112, 167 och 367. Framför allt saknas den karakteristiska bandflätning, som på dessa nedtill avslutar huvudet. Visserligen är stenens yta här ganska sliten, men hade en sådan flätning en gång funnits, skulle säkerligen några spår av linjerna ha funnits kvar. Om detta stiliserade människoansikte, som har talrika motsvarigheter särskilt på danskt område, se särskilt E. Moltke i *Nordisk tidskrift* 1934, s. 432 f. och i *Danmarks Runeindskrifter*, Text, sp. 850. Att huvudet på U 508 skulle ha haft en avskräckande innebörd, förefaller föga sannolikt. Större likhet har teckningen på U 508 med sådana figurframställningar som på Sö 86 och framför allt på Sö 175. På båda dessa återfinnes de rakt utstående, med spiraler avslutade knävelborrarna, på Sö 175 också det toppformiga huvudet. Då manshuvudet på U 508 intager samma plats som korset på närstående ristningar (t. ex. U 490 och 518), skulle man kunna förmoda, att det avser att vara en Kristusbild. Man skulle emellertid i så fall vänta en gloria över huvudet som det mest nödvändiga attributet för att ange gudomligheten. Men av en sådan finns icke någon antydan. Jfr Jellinge-stenens välkända Kristusbild. Figuren på U 508 gör i själva verket snarast intryck av att vara ett försök till realistisk människoteckning. Härpå tyder framför allt det stora munskägget och den toppformiga hjälmen.

509. N. Hall, Kårsta sn.

Pl. 104.

Litteratur: D 2:170. UFT h. 4 (1875), s. 40; E. Brate, Anteckningar 1914 (ATA).

Äldre avbildningar: Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA).

Ristningen finnes på ett stenblock, som ligger ungefär 1½ km. NÖ om N. Hall, omkring 1 200 m. NÖ om den punkt, där vägen till Kårsta tar av från landsvägen Stockholm—Norrtälje, 150 m. Ö om denna landsväg och 5 m. S om avtagsvägen till Beateberg. Blocket är beläget i södra kanten av en lövskogsklädd betesmark. Söderut utbreder sig ett numera uppodlat fält, tidigare ängsmark, som kallas Starrbotten. Ristningen är vänd mot S, sålunda från Beatebergsvägen. På norra sidan av denna väg finnas rester av ett gravfält. Åtminstone två gravhögar finnas här, den ena med en vacker stenkedja. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Penningby».

Ristningen betecknas som »nyfunnen» hos Dybeck, och platsen beskrives sålunda: »En vacker ristning i en vräksten, som ligger i gärdesgården mellan Starrvreten och Ängshammarvreten, en åttondels mil öster ut från n. Hall.»

Ristningen börjar 0,55 m. från marken. Dess höjd är 1,15 m., dess bredd 1,27 m. Ytan, som lutar i ung. 45° vinkel mot marken, är tämligen slät. Ristningen är något ojämn, men i stort sett tillräckligt tydlig.

Inskrift:

alkautr × lit stāin · hakua iftir þurkarr faþurr sin × aukitil × brupurr sin
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Algautr let stēin haggva æftir Þorgæir, faður sinn, ok Kætil, broður sinn.

»Algöt lät hugga stenen efter Torger, sin fader, och Kättil, sin broder.»

Till läsningen: Sk äro i inskriften mycket få. Där de förekomma, äro de stora och tydliga. Bst i 1 **a** är tydlig. Runan är **a**, icke **u**. 3 **k** är icke stunget; icke heller 18, 29 **k**, 21, 45 **i**. 30 **a** står i en spricka; hst är helt borta, men bst är tydlig. Nedre hälften av bst i 43 **u** är likaledes förstörd genom en spricka. Mellan 49 **b** och 50 **r** är avståndet stort och ett stycke av runslingan tomt. De tre sista runorna 56—58 **sin** stå långt skilda från varandra.

Dybeck: 1 **u**. — Brate: 1 **u**.

Namnet **alkautr**, som i denna form annars icke förekommer i runinskrifterna, kan vara identiskt med **alfkautr** på U 573. Men det kan även sammanställas med fsv. *Algot*, som är vanligt i medeltida urkunder (*SL* 10: 6, s. 10, 10: 7, s. 326; E. H. Lind, *Norsk-isländska dopnamn*, art. *Algautr*). Förleden i detta nam är icke *Alf-*, utan *Al-* (E. Wessén, *Studier till Sveriges hedna mytologi och fornhistoria*, 1924, s. 94 f.). — Om namnet *Þorgeirr* se U 126.

Skrivningen **ra**, som återkommer i tre ord: **þurkarā**, **faþura**, **brupura**, är ovanlig. Den beror förmodligen på att ristaren var tveksam om **r** och **ra** och för säkerhets skull använde bådadera. — G. Stephens har uppfattat **ra** som vokaltecken; Dybeck återger runan som **ö** (**þurkarö**, **faþurö**, **brupurö**) och tillägger: »Tre exempel, på en sten, af den gamle slutvokalen (ʁ) i ack. sing., för hvars bevisande jag så mycket kämpat», säger med full rätt vår störste runkännare, prof. George Stephens, i brev till utg.»

Ristningen på U 509 är utmärkt av en säregen, schwungfull ornamentik. Runslingan bildar en sluten cirkelrund figur, och djurkropparna därinom äro lagda i djärvt bågböjda former. Ristaren är tydligen en linjens mästare med en lätt, elegant stil, som har få motstycken. Han har utan tvivel också ristat U 190 vid Kumla i Össeby-Garns sn, ungefär 1/2 mil S om N. Hall, där man återfinner samma ornamentik i sina huvuddrag. Likaså bruket av **ra**: **faþura**. Måhända är han också upphovsman till den mästerliga ristningen U 130 vid Nora, Danderyds sn. Ristarens namn känna vi icke, och om han har utfört ytterligare några ristningar är oviss.

510. Mälsta, Kårsta sn.

Pl. 105.

Litteratur: B 226, L 589, D 2: 172. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F 15: 1 n:r 29, Monumenta 3, bl. 28; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 135; UFT h. 4 (1875), s. 40; E. Brate, Anteckningar 1914 (ATA).

Äldre avbildningar: Peringskiöld, teckning (F 15: 1), träsnitt (i F 15: 1, Monumenta och B 226); Dybeck a. a.; Brate foto 1941 (ATA).

Runstenen står nu på östra sidan av landsvägen mellan Mälsta och Ekskogens station, 70 m. NV om gården Mälsta nr 1, och 135 m. SSÖ om järnvägen. Den står 20 m. Ö om den nuvarande vägbanan, alldeles invid den gamla, nu igenlagda och gräsbeväxta vägens östra sida. Ö därom, mellan Kårsta-vägen och järnvägen, är en stenig backslutning med ett vidsträckt gravfält. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm».

I *Ransakningarna* lämnas följande uppgifter från Kårsta sn: »1. Wijdh Mällestadh byn finnes en Runasteen, medh Runaskriff. om denne Steen giörs sådan berättelse att för många åhr sådan skolat någre hafwa rört och wändt honom williandes läsa des inscription då hafwa dhe blifwit galna och vhrsinnige, då dhe honom rort. — 2. Vthi Saalby Giärde wid gården straxt åhr en Stoor Jordhögh om hwilken berättas, att då en Bondhe för någre åhr seedan der tagidt Jordh att föra på sin åker, åhr han dödz siuk blefwen och så aff samma siuka blifwit döödh.» Det är säkerligen U 510 (icke U 511) som avses med runstenen »wijdh Mällestadh by». Den har alltså legat kullfallen med runorna nedåt. Troligen har den blivit vänd och rest vid antikvariens resa kort därefter. Peringskiöld avbildar stenen som stående. Platsen säges vara: »Korsta Sochen, Mälesta wäster om byn wijdh wägen» (B 226: »Vällestad by», L 589: »Mällestad, V. om